

B01-1985

B O E K M A N S T I C H T I N G

Jaarverslag 1985-1986

Werkplan 1988

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel. 243739

	Pag.
Jaarverslag 1985-1986	3
Werkplan 1988	15

Boekmanstichting
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
tel. 020-243736

Amsterdam, 1987

JAARVERSLAG 1985-1986

Het jaarverslag 1985-1986 draagt een interim-karakter. Door de ziekte en dood van Jan Rogier, vanaf 1978 directeur van de Boekmanstichting, heeft de stichting twee moeilijke jaren doorgemaakt.

Van die zware periode heeft de huidige directeur slechts drie maanden meegemaakt; de huidige voorzitter zelfs niet één. Het valt beiden op, dat in de verslagperiode ondanks alle tegenslagen zeer veel activiteiten en projecten zijn ondernomen.

Dankzij de inspanningen van de medewerkers uit alle geledingen van de Boekmanstichting is dit verslag over de jaren 1985 en 1986 er toch nog gekomen. Voor de sobere vormgeving vragen wij de lezer begrip.

Inmiddels draait de Boekmanstichting weer op volle kracht. Het werkplan 1988, waarvan wij een exemplaar meesturen, moge daarvan getuigen.

Namens de Boekmanstichting,

André J.F. Köbben, voorzitter
Cas Smithuijsen, directeur

INLEIDING

In maart 1985 werd Jan Rogier, sinds 1978 directeur van de Boekmanstichting, ernstig ziek. Hij onderging een reeks operaties, herstelde enigszins, maar overleed op 4 januari 1986. Zijn heengaan betekende een zware klap voor de Boekmanstichting. Maar ook buiten de stichting bleek de verslagenheid groot, gezien het grote aantal meelevenenden dat bij de crematie aanwezig was en de aandacht in dag- en weekbladen die werd besteed aan de persoon van Rogier. De grafrede, die werd uitgesproken door Arthur Lehning, verscheen later in gedrukte vorm. Daaruit het volgende citaat:

'Jan Rogier was een integer man, behulpzaam en onbaatzuchtig. Hij had niets dogmatisch. Het was verre van hem om mensen zijn opvattingen op te dringen. Zo het van iemand gezegd kan worden, dan van hem: hij was een "honnête homme".

Velen zullen hem gedenken als iemand die men om raad kon vragen, zowel in persoonlijke als zakelijke aangelegenheden. Op zijn eigen, bedachtzame, bijna aarzelende wijze overwoog hij een en ander, maar daarna gaf hij toch een zeer stellig en concreet advies, dat, voor zover mijn ervaring reikt, steeds het juiste bleek.

In laatste instantie lag aan zijn activiteiten een wereld- en levensbeschouwing ten grondslag gebaseerd op de visie van een betere wereld: een maatschappij van vrijheid, rechtvaardigheid en solidariteit, waarin vrije mensen kunnen leven. Voor wat hem dreef mag het woord van Nietzsche gelden: "Um gegen die Zeit und dadurch auf die Zeit und hoffentlich für kommende Zeiten zu wirken." Maar in de laatste jaren zal hij ook - als ik het wel zie - sceptischer en pessimistischer geworden zijn, nu wij in de stroomversnelling zijn geraakt van een reactionaire epoche, met een duistere toekomst.'

Uit: 'In memoriam Jan Rogier', rede uitgesproken door Arthur Lehning, Westerveld 13 januari 1986.

Tijdens de ziekte en na de dood van Jan Rogier is het directeurschap van de Boekmanstichting tijdelijk waargenomen door Otto Valkman. Na een open sollicitatieprocedure kon per 1 oktober 1986 als nieuwe directeur worden aangesteld Cas Smithuijsen. Tot die datum bekleedde hij de functie van algemeen secretaris bij de Amsterdamse Kunstraad.

STAF

Jaarboeken

Op 26 april 1985 werd op de Boekmanstichting het eerste exemplaar van deel I van de serie 'Kunst en Beleid in Nederland, Boekmanstudies' uitgereikt door Jan Kassies, voorzitter van de Boekmanstichting, aan Stevijn van Heusden, Hoofd Directie Kunsten van het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Deze reeks bevat studies over de wisselwerking tussen kunst en maatschappij. In 1985 en 1986 bestond de redactie uit Jan Kassies en de medewerkers van de stichting, Hans van Dulken, Jan Rogier,

Otto Valkman en Marjolein van der Tweel, die tevens de eindredactie verzorgde.

Dit eerste deel bevat drie bijdragen:

Een studie van Annemieke Hoogenboom: 'De rijksoverheid en de moderne beeldende kunst in Nederland, 1795-1848'. Een artikel van Truus Gubbels over de CPN en kunstbeleid: 'Kunst en communisme in Nederland, 1945-1976'. Een opstel over 'De cultuurpolitieke opvattingen van Prof.dr. G. van der Leeuw (1890-1950)' van de hand van Hans van Dulken.

Het Jaarboek verschijnt bij uitgeverij Van Genneep.

In het tweede Jaarboek zijn twee artikelen opgenomen:

Marlou Thijssen beschrijft de eerste dertig jaar uit het bestaan van 'Arti'. Deze vereniging, door kunstenaars zelf opgericht, bevocht de maatschappelijke erkenning van het kunstenaarschap - aanvankelijk met veel succes. Na verloop van tijd werd ze echter geconfronteerd met de aantasting van de sociale positie van de kunstenaar, een dalend beroepsprestige en een verminderde waardering voor de artistieke prestaties. Er blijkt een frappante gelijkenis te bestaan tussen de situaties toen en nu.

Paul Hefting reconstrueert de geschiedenis van de Dienst Esthetische Vormgeving van de PTT. Het is vooral aan de inzet van J.F. van Royen te danken dat de PTT overtuigd raakte van de noodzaak van een kwalitatief hoogwaardige presentatie van haar produkten. De oprichting van de Dienst vlak na de oorlog was hiervan het onmiddellijke gevolg. Hefting stelt ook de vraag of de aandacht voor goede vormgeving zal blijven als het staatsbedrijf binnenkort wordt geprivatiseerd.

In dit Jaarboek verschijnt voor het eerst een kroniek - samengesteld door Truus Gubbels en Tineke Pronk - met de belangrijkste gebeurtenissen op het gebied van het kunstbeleid in Nederland in 1985. Deze kroniek zal in de komende Jaarboeken worden voortgezet. Eveneens is een begin gemaakt met een serie over hetgeen zich in het kunstbeleid op parlementair niveau voordoet. Warnar Oosterbaan Martinus volgt de discussies over het kunstbeleid in het parlement over de periode 1984-1985. Centraal daarbij staan de begroting, de P.C. Hooft-affaire, het toneelbestel, de BKR en de vestiging van het architectuurmuseum.

Ter gelegenheid van de verschijning van Jaarboek 2 heeft Cas Smithuijsen het eerste exemplaar aan drs. J. Riezenkamp, Directeur-Generaal Culturele Zaken van het Ministerie van WVC op 28 november 1986 aangeboden.

Politieke partijen

Begin 1985 voltooide Ingeborg Seelemann haar studie naar de kunstpolitieke opvattingen van het liberalisme, inzonderheid de VVD. Dit onderzoek is neergelegd in een doctoraal scriptie, waarbij ze werd begeleid door Hans van Dulken en Pieter Ligthart. Haar scriptie vormde de basis van een gesprek van medewerkers van de Boekmanstichting en het wetenschappelijk bureau van de VVD: de Teldersstichting, met een aantal liberale politici die het kunstbeleid van de VVD mede vorm hebben gegeven. Hans van Dulken maakte van dit gesprek, waaraan van de kant van de VVD werd

deelgenomen door mevrouw Van Heemskerck Pillis-Duvekot, mevrouw Veder-Smit en de heren Vonhoff en Van der Werff, een verslag voor Liberaal Reveil, een uitgave van de Teldersstichting. In dit themanummer over kunstbeleid zijn beschouwingen opgenomen over lokaal en provinciaal kunstbeleid, een artikel over de relatie liberalisme en cultuur, een bijdrage van Pieter Ligthart over de financiering van het kunstbeleid en een samenvatting van de belangrijkste resultaten van het onderzoek van Ingeborg Seelemann. Dit themanummer was een voorbereiding op het symposium dat Boekmanstichting en Teldersstichting op 16 november 1986 hebben georganiseerd. Het symposium werd gehouden in gebouw Odeon in Amsterdam en bezocht door 150 mensen. Voorzitter was prof.dr. Ph. Idenburg. De inleidingen werden verzorgd door prof.dr. J.A.A. van Doorn, Jan Kassies, H.J.A. Vonhoff en J. Meurs. De dag werd besloten met een rede van de politieke leider van de VVD, drs. E. Nijpels.

Hans van Dulken en Otto Valkman schreven voor het decembernummer van Liberaal Reveil een artikel met een eerste impressie over de verschillende bijdragen.

Boekmankrant

Ter gelegenheid van de Tweede Kamerverkiezingen van 1986 bracht de Boekmanstichting een speciale publikatie uit met als thema: 'kunstbeleid en verkiezingen'. De Boekmankrant die in maart '86 verscheen, bevat artikelen over ontwikkelingen in alle sectoren van het kunstbestel, zoals de orkesten, het toneel, de dans, de beeldende kunst, de architectuur.

Op 29 april 1986 organiseerde de Boekmanstichting in Paradiso een discussieavond met als inzet het beleid dat minister Brinkman de afgelopen vier jaar had gevoerd. Kunstspecialisten (F. Niessen, PvdA; F. Bolkestein, VVD; A. Nuis, D'66) uit de fracties van de grote politieke partijen stelden dit beleid ter discussie; Brinkman kreeg de gelegenheid de achtergronden van zijn bestuurlijk doen en laten toe te lichten.

Het forumdebat trok grote belangstelling en had een levendig karakter, niet in de laatste plaats door de inbreng van buiten de politieke arena staande commentatoren, die de Boekmanstichting had aangezocht voor een onafhankelijke beoordeling van de cultuurpolitieke ontwikkelingen ten tijde van de regering Lubbers I. Deze commentatoren waren prof.dr. Ph.I. Idenburg, voorzitter van de Harmonisatieraad Welzijnsbeleid, die een inleiding hield over het thema cultuurpolitiek en dr. W.S.P. Fortuyn, wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Rijksuniversiteit Groningen, die een referaat hield over het thema kunstbeleid. Het geheel stond onder voorzitterschap van prof.dr. S.J. Doorman.

Gemeenteraadsverkiezingen

Ruim anderhalve maand eerder, op 10 maart 1986, was in hetzelfde Paradiso een avond belegd over het Amsterdamse beleid inzake de kunsten. Een analyse van de kunstparagrafen in de verkiezingsprogramma's van de hoofdstedelijke politieke partijen leverde genoeg gesprekstof op.

In samenwerking met de Amsterdamse Kunstraad voerde de Boekmanstichting het volgende gezelschap ten tonele: de kunstspecialisten uit de politieke fracties van PvdA, VVD, D'66, CPN en PSP, alsmede de wethouder kunstzaken, mevrouw M. Luimstra (CDA), in combinatie met een aantal vragenstellers: Anita Löwenhardt, Max Arian, Rudy Lion Tsjin Tjoe en Frank van Empel. Een viertal thema's werd aangesneden: de theaterbespeling, de positie van de scheppende kunst, de kunst van en voor allochtonen en kunst als economisch goed.

Ter gelegenheid van de discussie en de gemeenteraadsverkiezingen publiceerde de Amsterdamse Kunstraad de kunstparagrafen uit de Amsterdamse verkiezingsprogramma's, vergezeld van een vergelijkende analyse. ('Kunst in de Amsterdamse verkiezingsprogramma's', Informatiebulletin nr. 45 Amsterdamse Kunstraad).

Forum Amsterdamse beeldende kunstbeleid

Onder voorzitterschap van Joop Wolff (ex-kamerlid, lid van de Kernraad van de Raad voor de Kunst) werd op 6 november 1986 in de zaal van de Boekmanstichting van gedachten gewisseld over het zogenaamde FAS-plan: een mogelijk samenwerkingsverband tussen museum Fodor, de artotheken en de Stichting Beeldende Kunst. Vertegenwoordigers van diverse instellingen op het terrein van de beeldende kunst lichtten hun positie in het bestel toe en gaven hun mening over het door het Amsterdamse gemeenteraadslid C. Dirkmaat ingediende samenwerkingsplan. Een en ander was actueel geworden onder invloed van het afschaffen van de Beeldende Kunstenaars Regeling (BKR).

Andere activiteiten

Naast de publikaties die hierboven reeds zijn genoemd, zijn in de twee verslagjaren nog talrijke andere verschenen, zoals Boekmanbrieven, de bundel 'Liberalisme, Kunst, Politiek', die samen met de Teldersstichting werd uitgegeven en gepresenteerd op 15 december 1986 in Pulchri te Den Haag, diverse boekbesprekingen in de Aanwinstenlijst, en het belastingformulier voor kunstenaars 1985.

Op 31 mei 1986 werd in het Letterkundig Museum het Handboek Letteren, uitgegeven door de Staatsuitgeverij, gepresenteerd.

De medewerkers waren betrokken bij uiteenlopende discussiefora en verzorgden talrijke spreekbeurten. Voorts was er in mei 1986 een congres over 'economie en cultuur' te Avignon, waaraan Hans van Dulken en Pieter Ligthart deelnamen.

Tenslotte werden ook in 1985 en 1986 talrijke stagiaires en scriptie-schrijvers en -schrijfsters door de medewerkers begeleid.

BIBLIOTHEEK

In 1985 werd een begin gemaakt met de automatisering van de bibliotheekcatalogi en de uitleenadministratie. Na een uitgebreid

vooronderzoek, waarbij de stichting werd geadviseerd door Frank Koperdraat, is tot aanschaf van de benodigde hard-ware en software overgegaan.

In 1986 kon de testfase van het systeem voor de catalogusautomatisering worden afgesloten en het systeem definitief in gebruik worden genomen. Naast de meer efficiënte verwerking van de nieuwe literatuur, kunnen vragen van bibliotheekgebruikers nu sneller en uitvoeriger worden beantwoord. Of dit de oorzaak is van de opmerkelijke stijging van het aantal uitleningen met 35% tot 1500 in 1986 aan niet bij de stichting werkzame lezers, is niet te achterhalen.

Ook in 1985 en 1986 kwam de Aanwinstenlijst van de bibliotheek zes maal uit, met per nummer ongeveer 275 nieuwe titels. De waardering van de abonnees voor deze lijsten blijkt, naast de toename van het aantal uitleningen in de week na het verschijnen, uit de bereidheid een vrijwillige bijdrage te geven voor deze lijsten. In de toekomst zal getracht worden op deze wijze de kosten van de Aanwinstenlijst verder te beperken.

Culturele pool

De Boekmanstichting, vertegenwoordigd door Tineke Pronk en George de Bruin, is een actief deelnemer aan de Culturele Pool.

De Culturele Pool (CUPO) is een samenwerkingsverband, dat de coördinatie en harmonisatie van literatuurdocumentatie op het gebied van kunst en cultuur ten doel heeft. Aan de CUPO zijn verbonden de bibliotheken en documentatiediensten van:

- de Boekmanstichting;
- de Culturele Raad Overijssel;
- het Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming (LOKV);
- het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur;
- de Reinwardt Academie;
- de Raad voor de Kunst.

De Reinwardt Academie (Leiden) heeft zich in 1985 aangesloten bij de Culturele Pool. Voor de CUPO betekende dit een waardevolle uitbreiding van het terrein. Lag tot dan toe voor het onderwerp 'musea' het accent voornamelijk op de Nederlandse situatie, de nieuwe deelnemer maakte het mogelijk het terrein uit te breiden naar een internationaal niveau. Ook kon aandacht worden besteed aan organisatorische en beheersaspecten van het museumbeleid. Ten gevolge van deze toetreding is de tijdschriftenlijst van de Culturele Pool uitgebreid met een aantal belangrijke buitenlandse tijdschriften over museumbeleid.

De deelnemende instellingen documenteren ruim 100 binnen- en buitenlandse tijdschriften op het terrein van kunst en cultuur. Dit gebeurt op basis van selectiecriteria en bibliotheektechnische regels.

Bij de selectie van artikelen wordt uitgegaan van de wisselwerking tussen kunst en samenleving, en de aspecten die betrekking hebben op produktie, distributie en consumptie van kunst.

In 1985 is de Culturele Pool opengesteld voor een beperkt aantal organisaties, d.w.z. die instellingen en bibliotheken zijn uitgenodigd een abonnement te nemen op het kaartenbestand van de pool, die al in een eerder stadium contact hadden opgenomen met de secretaris van de pool. De hiermee opgedane ervaringen dienen als basis voor verdere openstelling van het samenwerkingsverband.

Ook is in 1986 een folder over de CUPO samengesteld, met het doel te informeren over de activiteiten van de pool, en te attenderen op de mogelijkheid een abonnement te nemen op het kaartenbestand.

DOCUMENTATIE

De Boekmanstichting krijgt een grotere bekendheid. Het gevolg daarvan is dat steeds meer mensen de stichting benaderen met vragen, die meestal door de documentalist worden beantwoord. Daarnaast spelen zij nog een rol in het aanschafbeleid van de bibliotheek.

Keuzelijsten

De serie Keuzelijsten (geannoteerde literatuuroverzichten die zijn samengesteld op basis van de in de bibliotheek van de Boekmanstichting aanwezige collectie) is in 1985 en 1986 uitgebreid met drie nieuwe uitgaven: Kunst(beleid) en wetgeving (nr. 5), Kunst en omroep (nr. 6), en Gemeentelijke kunst- en cultuurnota's (nr. 7).

Keuzelijst nummer 5, samengesteld door Tineke Pronk, bevat literatuur waarin zijdelings of rechtstreeks de (wettelijke) inpassing van de kunsten in de decentralisatieplannen van de overheid met betrekking tot het kunstbeleid, en de eventuele wenselijkheid van een aparte wettelijke regeling voor de kunsten aan de orde worden gesteld.

De lijst biedt een (historisch) overzicht van standpunten en activiteiten ten aanzien van regelgeving voor de kunsten, gezien vanuit het gezichtspunt van de verschillende overheden en haar adviesorganen, van kunstenaarsorganisaties en van particuliere deskundigen.

Keuzelijst nummer 6, samengesteld door Ineke van Hamersveld en Tineke Pronk en voorzien van een inleiding door Otto Valkman, is voortgekomen uit een vraag van de Commissie Inventarisatie Onderzoekswensen Kunst- en Cultuurbeleid. Deze Commissie had in het kader van haar werkzaamheden behoefte aan een overzicht van literatuur over de relatie kunst en omroep.

De lijst bevat literatuur over de uiteenlopende wijzen waarop kunst en omroep zich tot elkaar verhouden. Deze variëren van de programmering van kunst op radio/televisie en de produktiesamenwerking tussen bijvoorbeeld podiumgroepen of speelfilmmakers en omroepen, tot de consequenties van ontwikkelingen als video, kabel-televisie en huispiraterij voor kunstenaars en kunstbedrijven.

Onderwerpen als kunst op radio en televisie, samenwerking televisie-diverse kunstvormen, invloed van technische

ontwikkelingen op kunstenaars en kunstbedrijven, een samenhangend media- en kunstbeleid, en een zenderredactie Hilversum IV/derde net komen in deze keuzelijst aan de orde.

Keuzelijst nummer 7, samengesteld door Jacqueline Smal en Tineke Pronk, is het vervolg op een enquête, gehouden onder gemeentebesturen, vakbonden, wetenschappelijke instituten, kunstinstellingen etc. naar bij hen levende wensen ten aanzien van wetenschappelijk onderzoek. Eén van de uitkomsten van deze enquête was dat een groot aantal gemeenten een vergelijkend onderzoek van gemeentelijke cultuurnota's op prijs zou stellen. Aan een dergelijk onderzoek zou een inventarisatie van nota's vooraf dienen te gaan. De zevende aflevering van de serie Keuzelijsten bevat de resultaten van deze inventarisatie. De lijst bevat nota's, notities, beleidsschetsen, raamwerken en anders getitelde uiteenzettingen over het kunst- en cultuurbeleid van 35 gemeenten in Nederland, uitgebracht sinds 1970. Welzijnsnota's en -plannen zijn opgenomen voorzover zij een gedeelte bevatten dat expliciet op kunst en/of cultuur betrekking heeft. Alleen de primaire literatuur is opgenomen: de door de gemeenten zelf geconcipieerde stukken. Adviezen van culturele raden of andere adviesorganen, rapporten over het gemeentelijke beleid of voorstellen van derden met betrekking tot lokaal cultuurbeleid zal men derhalve in dit overzicht niet aantreffen. Overigens is deze secundaire literatuur wel aanwezig in de bibliotheek van de Boekmanstichting.

Filmfondsen

Naar aanleiding van een vraag van het Fonds voor de Nederlandse Film ten behoeve van het symposium 'American Independents', 25 - 28 april 1985 in het Filmmuseum te Amsterdam, hebben Truus Gubbels en Tineke Pronk een lijst van fondsen op filmgebied samengesteld. Het overzicht, dat in het najaar van 1985 is geactualiseerd, bevat namen, adressen, telefoonnummers en doelstellingen van zowel fondsen die worden gefinancierd door de overheid, als van particuliere fondsen.

Handleiding voor het annoteren/refereren

Ten behoeve van de opzet van de bibliotheek van de Afdeling Museologie van de Rijksuniversiteit Leiden is aan Tineke Pronk gevraagd een inventarisatie te maken van aandachtspunten die van belang zijn bij het maken van referaten of annotaties. Een annotatie of referaat is een, min of meer korte, in de meeste gevallen zo objectief mogelijke karakteristiek van de inhoud van een publikatie. Het resultaat van deze inventarisatie van checkpoints is een handleiding voor het annoteren/refereren ten behoeve van speciale en wetenschappelijke bibliotheken, die onder andere ter beschikking is gesteld aan de studenten van de Afdeling Museologie van de Rijksuniversiteit Leiden.

Kroniek van kunst en cultuurbeleid 1985/Jaarboek 2

Truus Gubbels en Tineke Pronk hebben in 1985 een kroniek samengesteld, die is gepubliceerd in het tweede Jaarboek uit de serie Boekmanstudies.

Deze chronologisch ingedeelde kroniek biedt een overzicht van belangrijke gebeurtenissen op het gebied van kunst en cultuur (kunst algemeen, beeldende kunsten, muziek, theater, literatuur, film etc.), die in 1985 in Nederland hebben plaatsgevonden. Uitgangspunt is het rijksoverheidsbeleid, aangevuld met die gebeurtenissen op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau, die van nationaal belang werden geacht.

Kroniek van vier jaar kunstbeleid van minister Brinkman in het kabinet Lubbers I/Boekmankrant

Deze kroniek, samengesteld door Tineke Pronk en deel uitmakend van de Boekmankrant (zie ook bij Boekmankrant), geeft een overzicht van de beleidsbesluiten van het kabinet Lubbers I en discussies in het parlement waar het kunst en cultuur betreft. Daarnaast zijn de adviezen en reacties opgenomen van adviesorganen als de Raad voor de Kunst, van lagere overheden, kunstenaarsorganisaties en andere instanties of personen, die zich in het desbetreffende tijdvak met kunst en cultuur hebben beziggehouden.

Deze kroniek begint bij de beëindiging in november 1982 van de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, L.C. Brinkman, en is afgesloten op 1 maart 1986.

Handboeken Kunsten

In de losbladige serie Handboeken Kunsten werd het Handboek Letteren voltooid. Het Handboek Letteren werd samengesteld door Truus Gubbels en staat onder redactie van vertegenwoordig(st)ers van de Vereniging van Letterkundigen/Vakbond van Schrijvers (Ernst van Altena), de Federatie van Kunstenaarsverenigingen (Willem Woudenberg), het Nationaal Overleg voor Gewestelijke Cultuur (Mies Noordenbos) en de Boekmanstichting (Ineke van Hamersveld). De Boekmanstichting fungeerde tevens als redactiesecretariaat en verzorgde de eindredactie. In de redactieraad hebben Kees Holierhoek (VvL) en Annemarie Stordiau (Afdeling Voorlichting van het Ministerie van WVC) zitting. Het Handboek bestaat uit een landelijk en een provinciaal deel. Per provincie keren de in het landelijk gedeelte behandelde onderwerpen terug, toegespitst op de provinciale situatie. Adressen en informatie zijn opgenomen over:

- landelijk bestuur;
- (landelijke) advies- en overlegorganen;
- letterenonderwijs;
- beroepsverenigingen/vakorganisaties van en voor schrijvers en vertalers, journalisten, uitgevers, boekhandelaren, bibliothecaressen en archivariissen;
- letterkundige musea en documentatie-instellingen, archieven en/of collecties van genootschappen en kringen;
- kunstzinnige vorming en amateuristische kunstbeoefening;
- uitgeverij en boekhandel;

- bibliotheek- en archiefwezen;
- fondsen en subsidieregelingen, stipendia, opdrachten, aanvullende honoraria, debutantenbeurzen en mogelijkheden voor (studie)reizen en verblijf in het buitenland;
- literaire festivals, manifestaties, lezingen, boekenmarkten, -beurzen, -werken, literaire prijzen;
- publiciteitsmedia;
- belangrijke internationale en buitenlandse organisaties, prijzen, Nederlandse culturele instituten in het buitenland en buitenlandse culturele instituten in Nederland.

Uitvoerige informatie is opgenomen over zaken die consequenties hebben voor de directe inkomensvorming van schrijvers en vertalers, zoals auteursrecht en leenrecht, geschreven door dr. Th. Limperg; sociale zekerheid, een bijdrage van Kees Geutskens; belastingen van de hand van mr. H. Mobach en dr. B.J.M. Terra; de mogelijkheden van het Fonds voor de Letteren en honorariumrichtlijnen voor de omroep en de journalistiek, door Willem Woudenberg. Het Handboek Letteren bevat ruim 550 bladzijden en is rechtstreeks te bestellen bij de Staatsuitgeverij. Prijs fl. 95,-.

In 1985 werd het Handboek Beeldende Kunst door Nienke Huizinga herzien en uitgebreid. Op 31 december 1985 waren alle hoofdstukken in eerste concept gereed. De opzet werd geheel aangepast aan die van de overige handboeken in de serie: een andere hoofdstukindeling, meer ingangen en meer informatie per ingang. Meer ingangen is geconcretiseerd in ruimere opname dan voorheen van de onderwerpen fotografie, vormgeving en architectuur; dit blijkt ook uit de nieuwe titel van het Handboek: Handboek Beeldende Kunst, Fotografie, Vormgeving en Architectuur.

Meer informatie per ingang betekende bijvoorbeeld opname van uitvoerige hoofdstukken over auteursrecht en andere rechtsmiddelen ter bescherming van geestelijk eigendom (dr. Th. Limperg), sociale zekerheid (Kees Geutskens) en belastingen (mr. H. Mobach en dr. B.J.M. Terra). De redactie onderging een kleine uitbreiding met de toetreding van Marry de Zwaan, medewerkster voorlichting van de Rijksdienst Beeldende Kunst.

Truus Gubbels startte in 1985 met de samenstelling van het Handboek Theater. De eerste activiteiten bestonden uit oriëntatie door middel van literatuuronderzoek en gesprekken met deskundigen en het concreet verzamelen van informatie voor de diverse hoofdstukken. Voor vijf hoofdstukken werden de eerste conceptteksten geschreven.

De redactie bestaat uit vertegenwoordig(st)ers van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen (Annie van Otterloo), het Nationaal Overleg voor Gewestelijke Cultuur (Wim Hofman/Culturele Raad Zeeland), het Nederlands Theater Instituut (Nico van Rossen), de Vereniging van Nederlandse Toneelgezelschappen (Jaap Jong) en de Boekmanstichting (Ineke van Hamersveld).

Ten behoeve van een technisch zo efficiënt mogelijke verwerking van de kopij plaatste het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, die de serie Handboeken Kunsten uitgeeft, een tekstverwerker in bruikleen bij de Boekmanstichting.

BESTUUR

De samenstelling van het bestuur van de Boekmanstichting is in de loop van de jaren 1985 en 1986 drastisch gewijzigd. Op 31 december 1984 dienden statutair af te treden de heren drs. E. Crince le Roy, drs. O. Janssen en C. Korver. O. Janssen trad na een periode van meer dan 10 jaar terug als kundig en gewaardeerd bestuurder van de Boekmanstichting. Tijdens dat decennium was hij aanvankelijk penningmeester, later vice-voorzitter. C. Korver vervulde 6 jaar lang de functie van secretaris-penningmeester en deed dat met grote inzet. E. Crince le Roy was niet alleen bestuurlijk betrokken bij de Boekmanstichting, doch ook als auteur. Hij schreef één van de bijdragen in het onderzoeksrapport 'Kleur bekennen in de Dapperbuurt'. Tenslotte verlieten H. van Beers en T. Entius vanwege het verstrijken van de bestuurstermijn het bestuur per 31 december 1985. Zij werden per 1 januari 1986 opgevolgd door respectievelijk dr. J.C. Dona, wethouder te 's-Hertogenbosch en drs. C. Schepel, directeur van de Stichting Gelderse Culturele Raad.

De voorzitter, Jan Kassies, diende ook per 31 december 1985 af te treden, en wel definitief. Gezien de onzekere situatie van de stichting door de langdurige ziekte van Jan Rogier werd Jan Kassies verzocht nog enige tijd aan te blijven. Jan Kassies bleek hiertoe bereid.

De Boekmanstichting nam begin 1985 eveneens afscheid van de heer J. Breunis, die vele jaren de bestuursvergaderingen van de Boekmanstichting bijwoonde als waarnemer namens de Minister van CRM en later van WVC. Zijn opvolger, drs. C.W.M. Hendriks, die per 1 januari 1985 tot het nieuwe hoofd van de Stafafdeling Culturele Zaken was benoemd, was tot 1 september 1986 waarnemer namens het departement. Hij werd opgevolgd door drs. H. Withaar, hoofd van de nieuw geformeerde Staf Directie Cultuurbeleid van het departement Culturele Zaken.

In 1985 zijn de statuten van de Boekmanstichting gewijzigd. Niet alleen werd de wijze van kandidaatstelling vereenvoudigd, maar ook het bestuurlijk draagvlak verbreed. De sectoren Monumentenzorg en Musea zijn thans ook in het bestuur vertegenwoordigd.

Het bestuur vergaderde in 1985 zes maal, te weten op 8 februari, 13 maart, 23 april, 28 augustus, 8 oktober en 20 november. In 1986 vergaderde het vijf maal, op 29 januari, 20 maart, 17 juni, 21 oktober en 18 december.

Op 31 december 1986 was het bestuur als volgt samengesteld:

- voorzitter: J. Kassies;
- secretaris-penningmeester: mevrouw drs. T. van Velzen, op voordracht van het Interprovinciaal Overleg;
- vice-voorzitter: C. Commandeur, op voordracht van de Federatie Nederlandse Vakbeweging.

Leden:

- mevrouw drs. C. van Lakerveld, op voordracht van de Nederlandse Museumvereniging;
- mevrouw drs. P.J. Terreehorst, op voordracht van de Raad voor de Kunst;

- G. Brinkgreve, op voordracht van de Nationale Contactcommissie voor de Monumentenbescherming;
- dr. J.C. Dona, op voordracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten;
- A.C.M. van Gemert, op voordracht van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen;
- drs. C. Schepel, op voordracht van het Nationaal Overleg voor Gewestelijke Cultuur.

PERSONEEL

De samenstelling van het personeel was op 31 december 1986 als volgt:

- directeur: Cas Smithuijsen (100%);
- staf: Otto Valkman (100%), Hans van Dulken (60%), Tony Jansen (100%), Pieter Ligthart (70%), Marjolein van der Tweel (80%);
- documentatie: Ineke van Hamersveld (80%), Tineke Pronk (100%);
- handboekenproject: Truus Gubbels (60%), Nienke Huizinga (50%);
- bibliotheek: George de Bruin (100%), Jacqueline Dekker-Retel (50%), Marike Lindhout (50%), Reindert Vrij (100%);
- secretariaat: Mies van Splunter (100%), Ina Wienesen-Blokker (100%);
- huishouding: Pamela Dietz (50%).

Marike Lindhout werd per 1 maart 1985 benoemd als bibliothecaresse in de vacature, die was ontstaan door het vertrek van Ine Wanmaker eind 1984. Reindert Vrij werd de opvolger van Dick Molter, die in het kader van zijn vervangende dienstplicht zijn 18 maanden en 20 dagen in 1985 volbracht. Na zijn 'afzwaaien' heeft Dick Molter nog tot 31 december een tijdelijk arbeidscontract gehad voor het overtypen van een deel van de oude alfabetische catalogus. Naast de vaste stafleden was een aantal 'losse krachten' voor korte of langere tijd binnen de stichting werkzaam.

INLEIDING

Aan het einde van dit decennium zijn er voor de Boekmanstichting drie memorabele data. De eerste is 9 december 1988. Dan zal het vijftientig jaar geleden zijn dat de stichting werd opgericht. Een kwart eeuw heeft de Boekmanstichting een rol gespeeld in het onderzoek naar relaties tussen kunst, cultuur en beleid. Een kwart eeuw ook heeft zij relevante publikaties verzameld en toegankelijk gemaakt voor een gestaag groeiende kring van geïnteresseerden. Door documentalistten is in de verzameling een thematische en systematische ordening aangebracht. Vooral het laatste decennium heeft de stichting belangrijke expertise opgebouwd met betrekking tot het verzamelen, verwerken en presenteren van informatie in de sector cultuur.

De twee andere data zijn 15 augustus en 6 juni 1989 respectievelijk de geboortedag (1889) en de promotiedag (1939) van Boekman. Enkele maanden vóór zijn vijftigste verjaardag promoveerde hij tot doctor in de letteren en wijsbegeerte aan de gemeente-universiteit van Amsterdam op het proefschrift 'Overheid en Kunst in Nederland'. Aanleidingen genoeg om terug te blikken: wat is er terecht gekomen van de 'perspectieven' van de politicus Boekman zoals hij die in 1939 formuleerde; hoe is het verder gelopen met de bestudering van de relatie kunst, cultuur en politiek, waarvoor de wetenschapper Boekman de blauwdrukken leverde? Hoe is het beleid en de wetenschap vergaan te midden van de culturele ontwikkelingen van de laatste halve eeuw en hoe zit het met de relatie tussen die twee: wetenschap en beleid?

Een terugblik om een nieuw perspectief te schetsen. Meer dan ooit is het thema van de wetenschappelijke reflectie op beleidsontwikkelingen actueel. In welke mate is het de wetenschappelijke onderzoeker nog vergund het beleid kritisch te analyseren en met conclusies en aanbevelingen te komen die in de huidige politieke en bestuurlijke centra als tegendraads worden beschouwd? En in hoeverre laten politici en overheidsfunctionarissen zich nog iets gelegen liggen aan de mening van de wetenschappelijke adviseur, een mening die is gebaseerd op onderzoek van uiteenlopende bronnen en nauwkeurige registratie van effecten die beleidsbeslissingen in het artistieke en culturele veld teweeg brengen?

Beleidsreflectie

Zoals in het werkplan 1987 al werd aangestipt wil de Boekmanstichting zich verder bekwamen in het genre van de beleidsreflectie. Vragen naar het rendement van overheidsinvesteringen, naar de resultaten van beleidsombuigingen en financiële herschikkingen, vragen naar gewenste en ongewenste ontwikkelingen in onderdelen van het cultuurbestel (zoals het toneelbestel, orkestenbestel, beeldende kunst), al die vragen moeten richting geven aan de werkzaamheden

binnen de stichting. Dat doen zij als uitgangspunt voor wetenschappelijke analyses, maar ook als aandachtstrekkers bij het aanschafbeleid van de bibliotheek en bij de documentatie- en informatieverzorging.

Hoe zelfstandiger de positie van de Boekmanstichting, des te genuanceerder en vollediger kan zij haar visie op kunst- en cultuurbeleid ontvouwen. Hoewel betrokken op beleid neemt zij de nodige distantie om het geheel van overheidshandelen - gemeten over de volle breedte van advisering/voorbereiding, politieke besluitvorming en uitvoering van het beleid - onafhankelijk aan een beoordeling te onderwerpen. Het streven is daarbij gericht op het schetsen van een zo compleet mogelijk beeld. Daarin kunnen zowel historische noties als toekomstverwachtingen zijn verwerkt, mits die bijdragen tot het verhelderen van actuele beleidsproblemen. Uiteraard is de keuze van de onderzoeksthema's daarop toegesneden. Bij elk onderzoek wordt getracht aan te sluiten op meer algemene vraagstukken van bestuur en beleid. Zo trachten zowel het afgeronde onderzoek naar het Fonds voor de Scheppende Toonkunst als het lopende onderzoek naar het aankoopbeleid van musea voor moderne kunst in Nederland de vrijheidsgraden in het bestuurlijk handelen in kaart te brengen: in hoeverre men op artistiek gevoelige bestuursposten (nog) individueel kan beslissen en in hoeverre men is gebonden aan het geformuleerde beleid, dat ofwel van boven af (overheid), ofwel van onder af (eigen organisatie) wordt voorgeschreven.

Ook de bestudering van de 'daadkracht van het beleid', zoals dat is opgetekend in het binnenkort te verschijnen rapport over veertig jaar toneelbeleid laat zien - in diachroon perspectief - hoe 'vrij' of 'onvrij' bestuurlijke processen verlopen. In alle gevallen is het thema van kunstbeleid het verbindende element; dat daarbij verschillende wetenschappelijke uitgangspunten worden gekozen (bestuurskundige/politicologische, sociologische en/of economische), kan alleen maar een verrijking van de onderzoeksresultaten betekenen.

Brugfunctie

Ten opzichte van de overheid ziet de Boekmanstichting haar positie duidelijk gemarkeerd. De voorgestane bezinning op het kunstbeleid maakt afstand houden ten opzichte van de overheid noodzakelijk, maar veronderstelt tegelijkertijd een intensief overleg met de overheid inzake onderzoek. Coördinatie op dit punt, en trouwens ook met betrekking tot documentatie en voorlichting is van wezenlijke betekenis, ook met het oog op het onderzoeksprogramma van de stichting. Daarnaast zal onverminderd worden doorgegaan met het verzamelen en presenteren van informatie en onderzoeksgegevens ten behoeve van het politieke en bestuurlijke besluitvormingsproces. Dit in de verwachting dat daarmee de kwaliteit van het politieke debat over kunst kan worden geoptimaliseerd.

Ten opzichte van de onderzoekswereld wil de Boekmanstichting eveneens een herkenbare plaats hebben. De recente contacten met een aantal universiteiten en niet-universitaire onderwijs- en

onderzoeksinstanties hebben de behoefte aan een coördinerend intermediair manifest gemaakt. Voorlopig blijven de activiteiten beperkt tot een contactdag voor het kunstsonderzoek (najaar) en voor het kunstonderwijs (voorjaar). Verbetering van het rendement op het terrein van kunst(beleids)onderzoek wordt voorts verwacht met de komst van het kwartaalschrift, dat vanaf 1988 regelmatig moet gaan verschijnen. In dit tijdschrift wordt gerapporteerd over lopend en afgerond onderzoek. Door dit voor een groot publiek van geïnteresseerden in beleid en wetenschap toegankelijk te maken hoopt de Boekmanstichting de kwaliteit van de wetenschapsbeoefening op het terrein van kunst, cultuur en beleid te verhogen en de kans op toepassing van de resultaten daarvan in bestuurlijke en andere circuits te verhogen.

Voor de realisatie van dat doel wordt ook veel verwacht van de instelling van een leerstoel kunstsociologie. Deze bijzondere leerstoel 'vanwege de Boekmanstichting' moet een speerpunt gaan vormen in het fundamentele onderzoek op het desbetreffende vakgebied. Recente resultaten in het sociologisch-historisch onderzoek naar de conditionerende en/of stimulerende uitwerking van de sociale omgeving op kunst en kunstenaars lijken de instelling van een dergelijke leerstoel zeker te rechtvaardigen. Naast het voordeel van een goede begeleiding van promovendi en andere onderzoekers biedt het model van de leerstoel uitzicht op permanente aandacht voor fundamenteel onderzoek. Tot op heden is die activiteit nog te veel door verschillende personen en op ad hoc-basis ondernomen, zonder dat daarbij het verbeide cumulatieve effect is opgetreden. Daarmee zijn kansen voor de wetenschapsbeoefening, het beleid en de beleidsreflectie blijven liggen. Onafhankelijk van, maar wel in onderlinge afstemming met de leerstoel, lijkt het de stichting zinvol te adviseren over de programmering van onderzoek op het terrein van cultuurbeleid. Die adviezen kunnen zowel het departement van Cultuur als de universiteiten en andere onderzoeksinstanties tot voordeel strekken.

Uiteindelijk is het de Boekmanstichting er om te doen een brug te slaan tussen de wereld van wetenschap en onderzoek aan de ene kant en die van het beleid en de politiek aan de andere. Zij tracht dat te doen op basis van de intenties zoals die hierboven zijn geschetst, en op basis van haar specifieke - onafhankelijke - positie tussen beide gebieden. In het aanwenden van de beschikbare energie wordt zoveel mogelijk flexibiliteit betracht. Al naar gelang de actualiteit en de resultaten van eigen werk wordt gezocht naar het geschikte communicatiemedium: een (jaar)boek, een krant, een discussieforum, een serie lezingen, een onderzoeksverslag, een artikel, een spreekbeurt. Welk medium uiteindelijk wordt gekozen, hangt af van de inpasbaarheid in de lopende programma's en de 'eisen van de actualiteit'. De stichting tracht door een uiterst efficiënte werkindeling het maximale te bereiken met het door de bezuinigingen van de laatste jaren krap geworden potentieel aan middelen en werkkrachten.

ACTIVITEITEN

1. Nu de voltooiing van van de reeks handboeken voor de sector kunst (beeldende kunst, theater, muziek, letteren, audiovisueel) nadert, is in overleg met het Ministerie van WVC een begin gemaakt met gedachtenontwikkelingen met betrekking tot (on)mogelijkheden van automatisering van informatieverwerking en -verspreiding. In het verlengde daarvan is in eigen huis een discussie op gang gekomen over de vraag of het mogelijk is de diverse informatiestromen binnen de stichting meer op elkaar af te stemmen.
2. In de bibliotheek wordt het proces van automatisering voortgezet. Nu de selectiecriteria zijn herzien kan alle aandacht worden geconcentreerd op het introduceren van het nieuwe zoekstelsel en het toegankelijker maken van het boekenbestand ten behoeve van de gebruiker. Voorts wordt in het kader van de Culturele Pool verder gewerkt aan automatisering en vereenvoudiging ten behoeve van de abonneementhouders.
3. Al naar gelang de ervaringen die worden opgedaan met het nu geïntroduceerde type van kortlopend onderzoek (een half jaar tot een jaar, in hoofdzaak afhankelijk van de beschikbare tijd per wetenschappelijk medewerker), zal op deze weg worden voortgegaan. In bedoelde opzet ligt het accent op bestudering van primaire bronnen en ander reeds voorhanden onderzoeksmateriaal, eventueel aangevuld met schriftelijke en/of mondelinge enquêtes.
4. Naast het kortlopende onderzoek naar specifieke onderdelen van het cultuurbestel blijft het beschouwende onderzoek, waarvan de resultaten in de vorm van essays over politiek en cultuur worden opgeleverd, de komende tijd een hoofdactiviteit van de Boekmanstichting. Ook in de jaren na 1988 zal het onderwerp 'kunstbeleid en politieke stromingen' permanente aandacht houden.
5. Het Jaarboek 1988 zal onder meer artikelen bevatten over de plaats van het kunstbeleid in de belangrijkste politieke stromingen gedurende de periode 1919 - 1965 (het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen) en over recente ontwikkelingen op het beleidsterrein van de beeldende kunst. Het Jaarboek bevat voorts een systematisch verslag van de discussies in de Eerste en Tweede Kamer gedurende de parlementaire jaren 1985/86 en 1986/87 en een kroniek van gebeurtenissen op het terrein van kunst, cultuur en beleid tot 1 januari 1988.
6. De 'contactdagen kunstonderwijs en -onderzoek' voor universiteiten en andere onderwijs- en onderzoeksinstanties zullen ook in 1988 worden voortgezet met twee ontmoetingen op de Boekmanstichting: een dag in het voorjaar over kunstonderwijs en in het najaar over kunstonderzoek. Doel is elkaar kennis te laten nemen van de verschillende onderzoeksplannen en ontwikkelingen in het onderwijscurriculum.
7. In overleg met het Ministerie van WVC zal de reeks auteursrechtenprojecten, waaruit in 1987 de brochure 'Beeldrechtwijzer' is voortgekomen, worden voortgezet. Vanwege

het succes van de Beeldrechtwijzer wordt sterk gedacht aan het uitbrengen van een 'Klankrechtwijzer', verzorgd door diverse auteurs en uit te geven door de Staatsuitgeverij.

8. Rond de zomer van 1988 zal het project 'Negrofilia' zijn afgerond. Er wordt dan een rapport opgeleverd over de desbetreffende collectie, dat kan dienen als basis voor een tentoonstelling in 1989 in het Tropenmuseum.

9. In samenwerking met de Raad voor het Jeugdbeleid vindt in 1988 een onderzoek plaats naar patronen in cultuurparticipatie bij jongeren. Voor dit onderzoek zal een tijdelijke medewerkster worden aangetrokken die in de tweede helft van het jaar met dit onderwerp aan de slag zal gaan.

10. Een door Jan Rogier nagelaten dossier bevattend materiaal van kunstenaarscongressen uit 1913, 1915 en 1920 zal komend jaar uitgangspunt worden voor een archiefstudie. Afhankelijk van de bevindingen zal gekeken worden op welke manier het best over dit materiaal kan worden gepubliceerd.

11. De Boekmanstichting overweegt het starten van een breed opgezet project over het kunstbeleid van de grote steden. Dit beleid is actueel gezien tegen de achtergrond van nieuwe ideeën over de rol van stedelijke samenlevingen en over de spreidingsdimensie in het kunstbeleid op nationaal niveau.

